

Марина Саснко
доцент кафедри теорії
та історії держави і права,
кандидат юридичних наук, доцент

Віталій Ахтирський
курсант факультету підготовки фахівців
для підрозділів стратегічних розслідувань
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ГЕНДЕРНЕ КВОТУВАННЯ ЯК ОСНОВНИЙ МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПАРИТЕТНОГО ПРЕДСТАВНИЦТВА ЖІНОК НА ВИБОРАХ

На місцевих виборах законотворці вперше запровадили обов'язкову гендерну квоту. Це тимчасовий механізм, який дозволяє збільшити кількість жінок у політиці, та крок до досягнення гендерної рівності. За даними досліджень, наслідком посилення участі жінок у політиці у країнах, що розвиваються, є поліпшення надання державних послуг, особливо у сфері освіти та охорони здоров'я. Також доведено вплив на підвищення якості роботи державних інститутів через зменшення корупції серед тих, хто при владі. Жінки у місцевому самоврядуванні змінюють дискурс місцевої політики, звертають увагу на питання, важливі для розвитку громад — добробут сімей з дітьми, розвиток освіти та позашкільля, забезпечення комфортних умов життя [1].

Проте спроби держави директивно регулювати представництво жінок у радах можуть мати як позитивні, так і негативні наслідки.

Необхідно наголосити, що протидія гендерній дискримінації це не лише проблема нашої країни але й усього світу. Дана проблема не оминула навіть най більш розвинуті демократичні держави у яких забезпечення рівних прав сягнуло на декілька кроків вперед. Така відома міжнародна організація, як ООН наголошує, що протидія гендерній дискримінації повинна займати провідну роль у будь-якому суспільстві.

Важливою складовою гендерної рівності є рівність у правах чоловіків та жінок у сфері політики. Складовим компонентом останньої, в свою чергу, є електоральна рівність – рівні можливості для представників обох статей обирати та бути обраними. Пропри даний факт світова і вітчизняна електоральна та політична практика показують, що навіть за наявності однакових виборчих прав та можливостей, жінки є менш активними та мають менше можливостей бути обраними до представницьких органів влади. Відтак, для виправлення ситуації та забезпечення гендерної рівності багато країн застосовують такий інструмент, як гендерні квоти.

Необхідно зазначити, що під терміном «гендерна квота» необхідно розуміти певну стратегію діяльності держави у сфері гендерної політики, яка спрямована на збільшення ролі та кількості представниць жіночої статі у політиці. Вони можуть застосовуватись до представників обох статей, але, зважаючи на домінуючу роль чоловіків у різних ешелонах влади та на політичній арені, вони зазвичай існують для захисту прав жінок.

Також не можливо не зауважити, що на сьогодні гендерне квотування поширене у більш ніж 130 країнах, тобто цей метод застосовують у всіх регіонах світу. Вони забезпечують представництво жінок у політичній сфері у межах від 30% до 50%.

Важливо наголосити на тому, що впровадження гендерних квот в першу чергу спрямоване на виправлення суспільних стереотипів. Їх основна мета – боротьба з домінуючим становищем чоловіків у політичній сфері життя суспільства. Тобто чим більш демократичною є держава, і чим більше вона надає рівні можливості для участі в політичному житті країн, тим менша необхідність запровадження гендерних квот.

Необхідно зазначити, що першою країною, яка запровадила цей метод стала Швеція. Вона запропонувала політику гендерного квотування наприкінці 60-х років ХХ століття. Сьогодні частка жінок у парламенті цієї країни становить 47,3% від їх загальної кількості. Також варто відзначити, що у Швеції доволі висока частка жінок, які мають міністерські портфелі – 52%. Керівництву Лейбористської партії вдалося забезпечити збільшення частки жінок у складі органах управління політичної сили до 40%. Цей механізм забезпечує неможливість потрапляння однієї статі у верхню частину списку [2].

Гендерне квотування можуть запроваджувати як самі політичні партії, так і держава. Вони можуть закріплюватися положеннями Конституцій, виборчим законодавством, спеціальними законами про рівні права та протидію дискримінації чи статутами політичних партій. У першому випадку такі квоти є добровільними, у другому – загальнообов'язковими для усіх політичних сил в державі.

Застосування партіями власних гендерних квот сьогодні є дуже поширеним явищем у світі. Такі квоти існують в багатьох Європейських країнах: Великобританії, Норвегії, Італії, Німеччині, Австрії, Греції тощо, а також в Новій Зеландії. Для прикладу, Норвезька робоча партія запровадила квоту на усіх рівнях та в усіх структурах, які входять до складу її партійного апарату. Кількість жінок повинна становити не менше 40%. В Данії 40% квоту запровадили Соціалістична народна партія і Соціалістична демократична партія. В Ірландії добровільні квоти у своїй діяльності використовують Робітничка партія та Партія Зелених [3].

Законодавчо закріпленими є гендерні квоти в таких країнах як Афганістан, Ірак, Руанда, Болівія, Мексика, Коста-Рика, Нікарагуа, Південна Африка тощо. До слова, шість останніх країн входять у десятку країн з найвищим показником представництва жінок у парламенті за даними Міжпарламентського союзу [4].

Варто відзначити, що до законодавчо закріплених квот відносяться також так звані зарезервовані місця і законодавчі кандидатські квоти. Держава створює окремі місця у парламенті, призначені винятково для жінок. Таким чином представниці жіночої статі конкурують не з чоловіками за місця у парламенті, а між собою.

У політиці також застосовують тип гендерних квот, який називається «подвійне квотування». Його суть полягає у тому, що на виборах кандидатури жінок вносяться у верхню частину партійного списку, а не у нижню. Таким чином, ймовірність потрапляння жінок до парламенту зростає. Ця концепція широко застосовується на виборах у Бельгії та Аргентині [5].

У багатьох країнах не передбачено жодних санкцій за неотримання гендерної квоти, але є країни, які слідкують за впровадження цього принципу. Зокрема, Франція у 2000 році, прийнявши Закон про рівний доступ жінок та чоловіків до виборних посад, забезпечила ефективний механізм, який змушує партії дотримуватися принципу гендерної рівності. Його суть полягає в тому, що якщо політична сила не дотримується принципу гендерного паритету, то її державне фінансування зменшується. Допустиме відхилення від законодавчо встановленої квоти становить 2% [6].

Також Греція належить до тих країн, які застосовують санкції у разі недотримання рівноправного представництва статей. Партії можуть не дотримуватися цього принципу тільки на парламентських виборах, але на виборах до місцевих та регіональних органів самоврядування забезпечення частки жінок щонайменше 30% є загальнообов'язковим. Політичні сили, де частка представниць жіночої статі у виборчих списках є меншою, не реєструються.

Загалом важливо зазначити, що в Скандинавських країнах доволі висока частка представництва жінок у парламенті. Середній показник залученості жінок до роботи парламентів Данії, Ісландії, Норвегії, Фінляндії та Швеції становить 43,9%. Для порівняння середній показник для країн, які є членами ОБСЄ, цей показник становить 30%.

Відтак ми можемо дійти висновку, що гендерне квотування на сьогодні дуже важливий аспект суспільного життя будь-якої країни, адже воно безперечно позитивно впливає на забезпечення гендерної рівності в країні. Також необхідно наголосити, що даний метод повинен застосовуватися тимчасово з метою створення в суспільстві гендерно нейтрального середовища.

1. Чи здатна гендерна квота посилити жіноче лідерство в політиці? URL: <https://www.chesno.org/post/4331/> (дата звернення 13.05.2021р.)

2. Марцеляк О. В. Правова природа й види цензів у виборчому праві *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2015. Вип. 33. С. 79-93.

3. Глиняний І. В. Історія та розвиток гендерної політики у виборчому праві. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2019. Вип.3 С. 23-34.

4. Gender equality. URL: <https://www.ipu.org/our-impact/gender-equality> (дата звернення 13.05.2021р.)

5. Gender Quotas Database. International IDEA. URL: <https://www.idea.int/data-tools/data/gender-quotas> (дата звернення 13.05.2021р.)

6. Ковриженко Д.С. *Вибори в Європейському Союзі*. Київ. *Лабораторія законодавчих ініціатив*. 2006. 475 с.